

גיטין במדבר

ברמב"ן עה"ת ריש פ' דברים כ' ועוד יוסיף בספר הזה כמה מצוות שלא נזכרו כלל כגון היבוס ודין המוציא שם רע והגירושין באשה ועדים זוממין וזולתו וכבר נאמרו לו כולן בסיני באהל מועד בשנה הראשונה קודם המרגלים כי בערבות מואב לא נתחדשו לו אלא דברי הברית כו' אבל לא נכתבו המצוות בספרים הראשונים שידבר עם יוצאי מצרים כי אולי לא נהגו באותן המצוות רק בארץ אע"פ שהן חובת הגוף כאשר בא בענין הנסכים או מפני שאינן תדירות לא הזכיר רק בבנים נוחלי הארץ, והנה כ' כאן הרמב"ן ב' תי' למה לא הוזכרו מצוות אלו בספרים הקודמים או משום שנהגו רק בארץ או משום שאינן תדירות, והנה ביומא דף ע"ה א' וכן איש ואשה שבאו לפני משה לדין זה אומר היא סרחה עלי והיא אומרת הוא סרח עלי אמר להם משה לבקר משפט למחר ע"ש שה"י רא"י היכן ירד מן שלה, והנה למאי נפ"מ אם הוא סרח עליה או היא סרחה עליו ופירש"י שם שתובעתו כתובתה, וא"כ ע"כ דאיירי שמגרשה ורק שאם הוא סרח עליה נותן לה כתובה ואם היא סרחה עליו א"צ ליתן לה כתובה, ומבואר שנהגו גירושין במדבר, וד' הרמב"ן בתי' הראשון צ"ע.

כהנים בב"ד של עיבור שנה

ואצוה את שפטיכם בעת ההיא לאמר שמע בין אחיכם ושפטתם צדק כו' לא תכירו פנים במשפט [א טז].

סנהדרין יח ב' אין מושיבין מלך בסנהדרין, ולא מלך וכהן גדול בעיבור שנה כו', לא מלך וכהן גדול בעיבור שנה; מלך משום אפסניא, כהן גדול משום צינה. וע' רמב"ם פ"ד מקידוה"ח הי"א שמא לא תהיה דעתו נוטה לעבר כדי שלא יבא תשרי בימי הקור והוא טובל ביום הכפורים חמש טבילות, וע' בחזו"א אמונה ובטחון משי"כ בזה דברים נפלאים.

והנה שדה אחוזה שמכרה הגזבר ולא פדאוה הבעלים כשיגיע יובל מתחלקת לכהנים של אותו משמר שפגע בו יובל, ע' ערכין כ"ה ב'. ולפ"ז איך אפשר להושיב כהנים בב"ד של עיבור השנה סמוך ליובל הרי אפשר שהמשמר שלהם הוא ביום כפור אם לא תתעבר השנה וא"כ יש להם נגיעה שלא תתעבר, או שהמשמר שלהם הוא ביום כפור אם תתעבר השנה וא"כ יש להם נגיעה שתתעבר השנה. אלא שהרי באמת מבואר ברמב"ם ה"י ט"ו ואין מעברין בשביעית שיד הכל שולטת על הספיחין ולא ימצאו לקרבן העומר ושתי הלחם, ורגילין היו לעבר בערב שביעית, וא"כ כיון שיוכל הוא אחר שביעית ואין מעברין בשביעית לא משכח"ל חשש זה, אלא שבגמ' איכא מ"ד דמשכח"ל יובל שאינו אחר שביעית, ע' ערכין דף י"ב.

וגם משכח"ל שיעשה חשבון גם בשנה שלפני יובל שאילו יעברו יפול יו"כ במשמר שלו וירויח עי"כ שדה אחוזה.

וכן בב"מ ק"ב א' המשכיר בית לחבירו לשנה, נתעברה השנה נתעברה לשוכר. השכיר לו לחדשים, נתעברה השנה נתעברה למשכיר, וא"כ אם אחד המב"ד שכר בית חבירו לשנה הרי יש לו ריוח שאם תתעבר השנה ירויח חודש אחד.

והב' המופלג שמעון לואין נ"י הק' עוד שאם מכר בית בבתי ערי חומה יכול לגאול עד שנה תמימה וחודש העיבור בכלל כמבואר ברמב"ם פ"ב מהל' שמיטה ה"ה והוא ממשנה בערכין, וא"כ אותו שמכר אין יכול לישב בב"ד של עיבור השנה כיון שירויח אם תתעבר השנה, [וה"ה הלוקח לא יכול לישב שמרויח אם לא תתעבר השנה].

וצ"ל דאה"נ שבכל האופנים הנ"ל א"י יכול לישב, ורק נקטו מלך וכהן גדול שבכל אופן אין יכולים לישב שבכל שנה יש להם נפ"מ, משא"כ בכהנים שיש להם נפ"מ רק בשנת היובל. וכן בשוכר אה"נ שא"י לישב בעיבור השנה.

נחם בברכהמ"ז

ברמ"א סי' תקנ"ז כ' מי שאכל בת"ב יאמר נחם בברכת המזון, ובמ"ב סק"ה כ' שבשע"ת הביא אחרונים שמפקפקים על פסק זה גם בבואור הגר"א דעתו שלא קבעוה בברכהמ"ז ולכו"ע אם לא אמרו אין מחזירין אותו, ויש לדון באכל בת"ב ומברך במוצאי ת"ב, והנה להמג"א שהוא משום דאזלי בתר תחילת הסעודה יזכיר, אבל אם הוא מדין תוספת א"כ תלי' אם יש תוספת בת"ב, וע' בלי הרמב"ם בפיהמ"ש סוף תענית "ודין תעניתו כדין תענית צום כפור רוצה לומר שאסור ברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשה"מ ומוסיפין מחול על הקדש", ומשמע שיש בו דין תוספת, ובמ"מ פ"ה מהל' תענית ה"ז כ' דממה שדנו בפסחים דף נ"ד אם בין השמשות אסור בט"ב מוכח דתוספת ליכא, וע' שפ"א תענית דף י"ג [וע' משי"כ בצה"ל מו"ק סי' ט], ואולי אין בו חיוב תוספת ומ"מ שייך ביה תוספת אם רצה וי"ל.

ברכה על מגילת איכה

הנה מנהגינו לברך על קריאת איכה בליל ת"ב וביום קורים בלא ברכה, והנה מעשה בבית כנסת שלא היה להם בלילה מגילת איכה על קלף ונזדמן להם ביום אם יברכו, והנה מה שאנו מברכים י"ל משום ברכה על מנהג וע"כ אין מברכים ביום משום שביום לא היה מנהג, וכפי הנראה משום שהמנהג הוא לקרות פעם אחת וכמו שיר השירים וקהלת ורות שקורים פעם אחת, ורק במגילת

צבא הלוי

ברט וקוללות מתורת רבנו
צבי אליהו הלוי שמינברג
של"מ א'

דף י"ג (וע' מש"כ בצה"ל מו"ק סי' ט'), ואולי אין בו חיוב תוספת ומ"מ שייך ביה תוספת אם רצה וי"ל.

ג. בשו"ע ק"י ס"א מבואר שתפילת הבינו אינה נאמרת בימות הגשמים משום שצריך לומר טל ומטר, וכן אינה נאמרת במוצאי שבת משום שצריך לומר אתה חוננתנו, ויל"ע אם נאמרת בתשעה באב במנחה הרי צריך לומר נחם, כן אם נאמרת בכל תענית צבור במנחה שהרי צריך לומר עננו,

ובמ"ב מהדורת דרשו הביאו בשם האדר"ת שאין אומרים הבינו לא בתשעה באב משום נחם ולא בתענית צבור משום עננו, ויש לדון בדמ"ב סי' תקנ"ז שאם לא אמר נחם בברכת בונה ירושלים יאמר בעבודה קודם ותחזינה, וא"כ אולי אפשר לומר הבינו ויאמר נחם בעבודה, אך אפשר שכיון שלכתחילה דינו להאמר בבנין ירושלים ע"כ א"א לעשות כן וצ"ע.

לצבא צבא

היכן מצינו אופן שפרשת ויחל שקורים בתעניות, מתחלקת לארבעה קרואים.

בתענית ר"ח, מצאנו שפרשת ויחל, מתחלקת לארבעה קרואים, דעיין ברמ"א (אורח חיים סימן תקס"ו ס"א), שכתב "ואם מתענים בראש חודש קורים שחרית פרשת ר"ח ומנחה בשל תענית", ובביאור הגר"א (שם), הביא מהירושלמי (תענית סוף פרק ב'), שקורים גם בשחרית.

היכן מצינו דבר שהוא זכר למקדש שמקיימים בכל יום, (בארץ ישראל).

במשנה ברורה (סי' קכ"ח ס"ק פ"ט), על מש"כ המחבר (סעיף כ"ג), "ויהיו פניהם כנגד פני הכהנים, ולא יסתכלו בהם", וכתב המשנה ברורה "ומדינא אינו אסור אלא בהסתכלות מרובה, שיכול לבוא לידי היסח הדעת, אבל ראייה קצת שרי, דדוקא בזמן המקדש שהיו מברכין בשם המפורש, והשכינה היתה שורה על ידיהם, היה אסור אפילו ראייה קצת, משא"כ בזמן הזה, ומכל מקום נוהגין גם עכשיו זכר למקדש שלא להביט בהם כלל", וא"כ מה שלא מביטים בכל יום בכהנים בברכתם, הוא זכר למקדש.

זכרון לנפש מו"ר הגאון האמתי
רבנו שימואל ב"ר מיכל דוד
רוזובסקי זללה"ה
נסתלק כ"ז תמוז תשל"ט

אסתר ילפי' במס' מגילה לקרות ב' פעמים, ולפי"ז יש לדון אם לא קראו בלילה אם יברכו ביום משום שבזה מתקיים המנהג, או שהמנהג היה רק לקרות בלילה ועל קריאת היום אין מנהג כלל, וע' בחי' מרן רי"ז הלוי הל' ברכות שני מדבריו שהברכה אינה על המנהג אלא קריאה בכתבי הקדש צריכה ברכה, ולפי"ז באמת צ"ע שמנהגינו לקרות ביום בלא ברכה ולהגרי"ז מ"ש קריאת הלילה מקריאת היום וצ"ע.

הערות בענין תפילת נחם בת"ב

א. מעשה בא' שטעה ואמר רק נחם כו' ולא אמר ולירושלים עירך ברחמים תשוב, ויש לדון אם סגי רק בתפלת נחם, והנה בברכת בונה ירושלים נאמר ובנה אותה בקרוב בימינו כו' והיינו תפילה על בנין ירושלים, ואילו בתפלת נחם לא נזכר בקשה על בנין ירושלים ואף שאומרים ובאש אתה עתיד לבנותה אבל לכא' אין זה דרך בקשה ויש לדון אם בקשה על בנין ירושלים מעבב בברכה זו, גם לא נזכר בתפלת נחם וכסא דוד עבדך כו', ויש לדון אם זה מעבב וע' ב"ח סי' קי"ח שתמה במה שמזכירים כלל כסא דוד בתוך בנין ירושלים וני' שם שאין זה מעיקר הנוסח, ומספק הורה לו חכ"א להתפלל שוב ולהתנות בנדבה.

והנה בנוסח התפלה שברמב"ם לא נזכר כלל וכסא דוד וא"כ פשוט שאינו מעבב, וגם בנוסח התפלה להרמב"ם כי בתשעה באב מברך ברכת ארבע עשרה בנוסח זה רחם ד' אלקינו עלינו ועל ישראל עמך ועל ירושלים עירך כו' ולא נזכר שם בקשה על בנין ירושלים ומשמע ברמב"ם שזה כל נוסח הברכה בת"ב, וא"כ מוכח שאם אמר נחם לבד יצא. ויש קצת לפקפק בזה שהרמב"ם כי שם ראה ד' והביטה ורחם שממותיה ונחמה כי אתה ד' באש יסדתה ובאש אתה עתיד לבנותה ככתוב ואני אחיה לה נאם ד' חומת אש סביב ולכבוד אחיה בתוכה, והנה פתח בבקשה ורחם שממותיה וע"ז הביא את הפסוק ובאש אתה עתיד לבנותה וא"כ היה אפשר שזה פי' ורחם שממותיה, ונמצא שיש כאן בקשה על בנין הבית, ושוב אפ"ל שבקשה על בנין הבית מעבבת, ולפי"ז בנוסח שלנו שלא נאמר רחם שממותיה אפשר שאין כאן בקשה על בנין הבית, אבל ק' לומר שד"ז חשיב בקשה שאינו אלא דרך רמז וצ"ע בזה.

ב. ברמ"א סי' תקנ"ז כ' מי שאכל בת"ב יאמר נחם בברכת המזון, ובמ"ב סק"ה כי שבשע"ת הביא אחרונים שמפקקים על פסק זה גם בביאור הגר"א דעתו שלא קבעוה בברכהמ"ז ולכו"ע אם לא אמרו אין מחזירין אותו, ויש לדון באכל בת"ב ומברך במוצאי ת"ב, והנה להמג"א שהוא משום דאזלי' בתר תחילת הסעודה יזכיר, אבל אם הוא מדין תוספת א"כ תלי' אם יש תוספת בת"ב, וע' בל' הרמב"ם בפיהמ"ש סוף תענית "ודין תעניתו כדין תענית צום כפור רוצה לומר שאסור ברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשעה"מ ומוסיפין מחול על הקדש", ומשמע שיש בו דין תוספת, ובמ"מ פ"ה מהל' תענית ה"ז כי דממה שדנו בפסחים דף נ"ד אם בין השמשות אסור בט"ב מוכח דתוספת ליכא, וע' שפ"א תענית